

Ris dela škodo bovškim ovčerejcem

Ris je po uspešni naselitvi na Kočevskem počasi razširil svoj življenjski prostor tudi v druge predele Slovenije, še posebej v redko naseljene gozdne planote in hribovja na severozahodu (Idrijsko hribovje, Trnovska in Banjška planota, zgornje posočje). Na Bovškem je bil prvič opažen pred dobrimi desetimi leti. Srečanja z risom so sicer zaradi njegovega prikritega načina življenja zelo redka, vendar njegovo stalno prisotnost potrjujejo številni sledovi (zlasti pozimi v svežem snegu) in ostanki plena. Sprva so se nad njim pritoževali le lovci, češ da jim bo pregnal vso srnjad, škode na drobnici pa vsaj do letošnjega leta ni povzročal; možno je tudi, da tega bodisi nismo opazili ali pa smo jo pripisovali medvedu. Letos spomladi smo se tako prvič prepričali, da tudi ris napada drobnico in lahko ovčerejcem povzroči veliko škodo.

Prvič je 9. aprila 2001 na ograjenem pašniku Visna dober kilometer od Bovca (!) pokončal 5 ovc; na istem pašniku je napadel ponovno 19. aprila 2001 in tokrat pokončal kar 12 ovc. Med 27. majem in 2. junijem 2001 je na ograjenem pašniku v loški Koritnici pokončal 3 ovce in 1 kozo, 5. julija 2001 pa na Skali 1 ovco. V vseh primerih smo po značilnih poškodbah na kadavrih pokončanih živali nesporno ugotovili, da gre za risa (pregriznjen vrat, poškodbe od krempljev na prsnem košu, na križu in zadku). Vse živali so se pasle na ograjenih pašnikih v neposredni bližini domačij ali prestaj, lastniki pa so čredo dnevno kontrolirali. Očitno je, da risa bližina človeka ali naselij niti najmanj ne moti oziroma da se zna temu zelo uspešno prilagoditi. Značilno je, da na ograjenih pašnikih pogosto pokonča več ali celo vse živali, česar pri plenjenju divjadi ne počne; možno je, da ga k temu spodbuja obnašanje drobnice, ki se ob napadu v brezglavem strahu strne v čredo in divja ob ograji ter skuša pobegniti (podobno se dogaja tudi ob napadih medveda na drobnico v ogradah, saj niso redki poboji 10 ali več živali). Ob prvem napadu na pašniku Visna smo nesporno ugotovili, da je ris napadel podnevi, pozno dopoldne, in sicer potem, ko je lastnik čredo pregledal.

Škoda, ki jo je ris v letošnjem letu povzročil bovškim ovčerejcem, je torej kar velika; doslej je pokončal 22 živali in na Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano so prizadeti lastniki vložili za dobre 3 mio SIT zahtevkov za izplačilo odškodnine.

Po štirih letih sistematičnega zbiranja podatkov o škodi, ki jo povzročata medved in ris na čredah drobnice, ugotavljamo sledeče:

1. Bližina človeka in naselij, dnevna kontrola črede in ograje medveda in risa ne odvrta od napadov na drobnico.

2. Čreda v ogradi je za oba veliko lažji plen kot drobnica na prosti paši; nikakor ne drži trditve izpred nekaj let, da sta bolj nevarna za živali na prosti paši in da bodo škode manjše, če se paša omeji na urejene, ograjene pašnike blizu domačij in naselij. Pokazalo se je ravno nasprotno: škode na urejenih pašnikih so veliko večje.

3. Obe zveri napadata drobnico tudi podnevi, tako da tudi nočno zapiranje živali v hleve ne pomaga veliko.

Zaenkrat je edina učinkovita zaščita stalna prisotnost pastirja, to pa rejo drobnice precej podraži. Vse več manjših in ostarelih ovčerejcev zato tudi zaradi težav z medvedom in risom opušča rejo, večji rejci pa so zaenkrat še tiho in zadovoljni z odškodninami za pokončane živali. Vprašanje pa je, koliko časa bo še trajalo slepomišljenje s pospeševanjem reje drobnice, odškodninami in strategijo upravljanja z velikimi zvermi na istem prostoru. Vse to namreč za domače prebivalstvo pomeni težave, za državo pa dvakratni strošek: prvič v obliki subvencioniranja reje drobnice, drugič pa v obliki odškodnin za taisto drobnico.

Iztok Mlekuž

Kadaver pokončane ovce z značilnimi poškodbami za risa: pregriznjen vrat, poškodbe od krempljev na prsnem košu in hrbtu (pašnik Visna nad Bovcem, 19. 4. 2001) (foto: I. Mlekuž)